

Порівняльний аналіз орієнтовних комплексних тестів оцінювання фізичної підготовленості учнів за 12-бальною системою

Луцький державний технічний університет (м. Луцьк)

Постановка проблеми. Основним документом, що регламентує фізичне виховання в навчальному закладі, є програма. Діючі програми орієнтовані на досягнення нормативів фізичної підготовленості, визначених у системі державних тестів і мають констатуючий характер. Нинішня система оцінювання успішності з фізичного виховання не враховує прогресу в досягненнях дітей і тому є швидше негативним чинником, ніж позитивним стимулом до систематичних занять фізичними вправами [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оцінювання фізичної підготовленості учнів за 12-бальною системою вивчалася багатьма фахівцями та науковцями [1; 2; 4; 5; 6]. Останнім часом з'явилося низка методичних рекомендацій, які пропонують критерії оцінювання фізичної підготовленості учнів. Тому аналіз орієнтовних комплексних тестів оцінювання фізичної підготовленості є одним із актуальних питань теорії і методики фізичного виховання.

Мета дослідження полягала в порівняльному аналізі орієнтовних комплексних тестів оцінювання фізичної підготовленості учнів за 12-бальною системою.

Завдання дослідження:

1. Порівняти орієнтовні комплексні тести оцінювання фізичної підготовленості у шкільних програмах: “Основи здоров’я і фізична культура” (Київ, 2001) та “Фізична культура” (Київ, 2004).
2. Визначити динаміку орієнтовних комплексних тестів оцінювання фізичної підготовленості школярів з 1 по 11–12 класи.

Методи дослідження: теоретичний аналіз й узагальнення шкільних програм із фізичної культури, порівняльний аналіз орієнтовних комплексних тестів.

Виклад основного матеріалу досліджень. На початку XXI століття в Україні було видано дві державні шкільні програми з фізичної культури, які пропонують оцінювання за 12-бальною системою. Суттєва відмінність запропонованих програм від попередніх полягає в тому, що головними критеріями у виставленні оцінки за виконання рухової дії є комплексне оцінювання знань, техніки виконання (за сприятливих для учня умов) та нормативного показника. Специфікою у виставленні оцінки за 12-бальною системою є те, що за показником навчального нормативу визначають рівень компетентності, а потім за технічними показниками виконання рухової дії та за теоретичними знаннями виставляють остаточну оцінку в балах. Якщо рухова дія не має нормативного показника, рівень компетентності визначається за структурою техніки виконання, а остаточне оцінювання в балах здійснюється за показниками теоретичних знань.

Оцінювання шести вправ комплексного тесту відбувається навпаки, за сумою балів. За кращий показник учень отримує 2 бали, за гірший – 1 бал. Ще нижчий показник не враховується. Таким чином, максимально учень набирає 12 балів. Після виставлення певної кількості балів устанавлюється рівень компетентності учня (від початкового до високого) у його фізичній підготовленості.

На нашу думку, запропонована система оцінювання не є стимулюючою, тому що вона фактично зводиться до двобальної оцінки. Такий підхід не дає можливості враховувати індивідуальні особливості учнів і не дає поштовху до підвищення рівня фізичної підготовленості. Реально оцінювання навчальних результатів з кожного тесту двома балами ще гірше, ніж існуюча раніше чотирибальна система оцінок.

Нами вивчалася програма для загальноосвітніх навчальних закладів “Основи здоров’я і фізична культура” (Київ, 2001) та програма для загальноосвітніх навчальних закладів “Фізична культура” (Київ, 2004).

Дослідження показало, що показники орієнтовних комплексних тестів (ОКТ) відрізняються. Результати аналізу показують, що критерії оцінювання швидкості (біг на 30 м) як у хлопців, так і у дівчат на 1 та 2 бали постійно зростають. Винятком є програма за 2004 р. для дівчат 7-го класу на

1 бал. У 6-му класі дівчатам на 1 бал пропонується вкластися в інтервал часу від 6,1 до 6,7 с, а в 7-му класі на 1 бал – від 5,7 до 6,8 с.

У новій програмі (2004 р.) для вимірювання швидкості, крім бігу на 30 м, пропонується біг на 60 м у 4-му та 9-му класах. А у 12-му класі, крім бігу на 30 м, школярі можуть здавати біг на 100 м. Найвищі показники оцінки розвитку швидкості подані у програмі 2001 р.

Порівняльний аналіз показників витривалості провести важче у зв'язку з тим, що в програмах подаються неоднакові критерії її вимірювання. З 1-го по 7-й класи в обох програмах пропонується подолання різних дистанцій без урахування часу, залежно від віку і статі. Наприклад, для хлопчиків 1-го класу на 2 бали (програма 2001 р.) потрібно пробігти 500 м, а у програмі 2004 р. для хлопців на 2 бали потрібно пробігти 350 м і більше. В 4-му класі на 2 бали (програма 2001 р.) потрібно пробігти 1500 м, а в програмі 2004 р. – 1200 м. У 7-му класі (програма 2001 р.) – 2500 м, а в програмі 2004 р. – 2300 м. Починаючи з 8-го класу в обох програмах наводяться часові критерії оцінювання витривалості (біг 2000 м).

Для хлопців в програмі 2001 р. на 2 бали потрібно вкластися до 9,40 хв, на 1 бал – 11,00 хв для дівчат на 2 бали – 11,00 хв, на 1 бал – 13,30 хв. У програмі 2004 р. хлопцям на 2 бали потрібно пробігти за 10,00 хв і менше, на 1 бал – 10,00–11,00 хв, для дівчат на 2 бали – 11,30 хв і менше, на 1 бал – 11,31–13,30 хв. У 9-му класі (програма 2001 р.) для оцінки витривалості (біг на 2000 м) подається більше часу для подолання дистанції порівняно з 8-м класом цієї програми. А саме, у 8-му класі хлопці на 2 бали мають пробігти за 10,00 хв і менше, на 1 бал – 10,00 – 11,00 хв; дівчата на 2 бали – 11,30 хв і менше, на 1 бал – 11,31–13,30 хв, тоді як у 9-му класі для хлопців на 2 бали потрібно вкластися у 10,30 хв і менше, на 1 бал – 10,31–11,50 хв.

Для дівчат на 2 бали – 11,50 хв, на 1 бал – 11,51–13,30 хв. При визначенні рівня витривалості в програмі 2001 р. як для хлопців, так і для дівчат вказано вищі вимоги порівняно з програмою 2004 р.

Динаміка комплексного тесту оцінювання гнучкості у хлопців нерівномірна і змінюється з віком. З 1-го по 8-й клас вимоги вищі у програмі “Основи здоров'я і фізична культура” (Київ, 2001). З 9-го класу вимоги вищі у новій програмі для загальноосвітніх навчальних закладів 5–12 класи “Фізична культура” (Київ, 2004). З 10-го класу вимоги до оцінювання гнучкості у хлопців однакові.

У дівчат спостерігається подібна картина. Винятком є 3-й клас: для нього у програмі 2001 р. на 2 бали дівчатам потрібно нахилитись + 11,5 см, а у новій програмі – + 12,0 см і більше. Загалом вимоги до оцінювання гнучкості вищі у програмі 2001 р.

Результати аналізу показують, що показники оцінки сили (підтягування на високій перекладині) у хлопців постійно зростають. Найвищі вимоги на 2 бали пропонуються у програмі “Основи здоров'я і фізична культура”. Вимоги на 1 бал в обох програмах збігаються, крім 6-го класу. В програмі 2001 р. на 1 бал пропонується виконати 2 рази, а в програмі 2004 р. – 5–3 рази. В останній програмі (2004 р.) діапазон кількості разів виконання вправи більш розширений, але нижня межа збігається з показниками для хлопців на 1 бал програми 2001 р.

У дівчат нормативи для визначення сили (підтягування на перекладині висотою 95 см) у 2-му класі збігаються. Починаючи з 3-го класу показники на 2 бали вище у програмі 2001 р. Показники на 1 бал у 3-му класі вищі у програмі 2004 р., а в 4-му класі – вищі у програмі “Основи здоров'я і фізична культура”. З 5-го по 8-й класи мінімальні показники в програмах 2001 р. та 2004 р. однакові.

З 9-го класу виникає значна розбіжність між мінімальними показниками програми 2004 р. та показниками програми 2001 р. У 9-му класі (програма 2001 р.) у дівчат на 1 бал треба підтягнутися найменше 10 разів, а у програмі (2004 р.) від 4 до 11 разів. У 10-му класі (програма 2001 р.) – 12 разів, а за програмою (2004 р.) від 8 до 18 разів. У 11-му класі (2001 р.) – 14 разів, а у програмі (2004 р.) – 7–17 разів.

Для визначення розвитку сили в програмі 2004 р., починаючи з 4-го класу, пропонується виконання згинання і розгинання рук від підлоги в упорі лежачи для хлопців і дівчат. Показники визначення розвитку сили до 10-го класу постійно зростають. У 11-му класі показники для хлопців і дівчат із незрозумілих причин знижуються, незважаючи на те, що віковий період учнів 11-го класу найсприятливіший для розвитку сили в хлопців. У 12-му класі показники дещо підвищуються порівняно з попереднім класом.

Аналіз показників орієнтовного комплексного тесту оцінювання розвитку спритності (“човниковий” біг 4×9 м) показує, що вони постійно зростають. Вищі вимоги подаються у програмі 2001 р. Наприклад, у 9-му класі програми 2001 р. для хлопців на 2 бали потрібно пробігти за 9,5 с, на 1 бал – за 10,3 с. У програмі 2004 р. на 2 бали – 10,2 с і менше, на 1 бал – 10,3–11,0 с.

Подібна тенденція зберігається і для дівчат. У програмі “Основи здоров’я і фізична культура” на 2 бали треба пробігти – 10,4 с, на 1 бал – за 11,0 с. У новій програмі – на 2 бали – за 11,0 с і менше, на 1 бал – за 11,1–11,9 с (табл. 1).

Таблиця 1

Орієнтовний комплексний тест оцінки стану фізичної підготовленості для 9-го класу

Фізичні якості та вправи	Програма 2001 р.				Програма 2004 р.			
	показник				показник			
	бал для хлопчиків		бал для дівчаток		бал для хлопчиків		бал для дівчаток	
	2	1	2	1	2	1	2	1
Швидкість: біг на 30 м, с	4,8	6,0	5,0	6,5	5,0 і менше	5,1–5,8	5,2 і менше	5,3–6,1
або біг на 60 м, с	–	–	–	–	9,0 і менше	9,1–9,9	9,8 і менше	9,9–10,6
Витривалість: біг 2000 м, хв	9,40	10,50	10,20	12,30	10,30 і менше	10,31–11,50	11,50 і менше	11,51–13,30
Гнучкість: нахили тулуба вперед з положення сидячи, см	+11,0	+6,0	+18,0	+11,0	+12,0 і більше	+11,0–6,0	+14,0 і більше	+13,0–11,0
Сила: підтягування на високій (хлопчики) і низькій (дівчатка) перекладині, разів	10	6	23	10	9 і більше	8–6	12 і більше	11–4
або згинання і розгинання рук від підлоги в упорі лежачи, разів	–	–	–	–	28 і більше	27–18	14 і більше	13–7
Спритність: “човниковий” біг 4×9 м, с	9,5	10,3	10,4	11,0	10,2 і менше	10,3–11,0	11,0 і менше	11,1–11,9
Швидкісно-силові якості: стрибок у довжину з місця, см	220	160	195	145	200 і більше	201–170	165 і більше	164–155

Якщо проаналізувати показники комплексного тесту оцінки швидкісно-силових якостей, то вони поступово зростають. У програмі 2001 р. подано вищі показники визначення розвитку швидкісно-силових якостей на 2 бали для хлопців. Наприклад, у 4-му класі хлопцям на 2 бали (програма 2001 р.) потрібно стрибнути на 165 см, в останній програмі на 145 см і більше. На 1 бал показники вищі у новій програмі “Фізична культура” (2004 р.), крім 1-го класу (в 1-му класі вони збігаються). У 4-му класі хлопцям на 1 бал (програма 2001 р.) потрібно стрибнути на 110 см, а за програмою 2004 р. – від 125 до 144 см. Подібна тенденція простежується в 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 та 11-х класах.

У дівчат спостерігається подібна картина. У 4-му класі на 2 бали (програма 2001 р.) дівчинці потрібно стрибнути на 150 см, за новою програмою – від 125 см і більше. Щодо 1 бала, то показники вищі в останній програмі. В 4-му класі на 1 бал (програма 2001 р.) треба виконати стрибок на 100 см, а за новою програмою від 105 до 124 см.

Для визначення розвитку швидкісно-силових якостей у новій програмі з незрозумілих причин тільки у 4-му класі пропонується виконати метання тенісного м’яча на дальність. Найменший показник для хлопців – 10 м, для дівчат – 4 м. Найбільший відповідно – 20 м і 9 м.

Великого значення для контролю процесу фізичного виховання мають обов’язкові комплексні тести, які учні здають у випускних (4, 9, 11–12) класах. Порівняти їх складно, у зв’язку з тим, що в

програмі 2001 р. є обов'язкові комплексні тести оцінки стану фізичної підготовленості для учнів, а в програмі 2004 р. обов'язкових тестів немає, крім 4-го класу.

Отже, в сучасних умовах недостатньо науково обґрунтовані підходи до оцінювання фізичної підготовленості учнів за 12-бальною системою, яка б мала мотивуюче значення і об'єктивно оцінювала навчальні досягнення школярів.

Висновки. Орієнтовні комплексні тести вищі у програмі для загальноосвітніх навчальних закладів 1–11 класи “Основи здоров'я і фізична культура” (Київ, 2001). Вимоги до оцінки гнучкості в 3-му класі на 2 бали для дівчат та швидкісно-силових якостей для хлопців на 1 бал у 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 та 11-х класах вищі у новій програмі “Фізична культура”. На сьогодні програма “Фізична культура” (Київ, 2004) є єдиною в Україні, що розрахована на 12-річний термін навчання.

Перспективи подальших досліджень полягають у порівняльному аналізі контрольних навчальних нормативів і вимог у шкільних програмах, які пропонують оцінювання за 12-бальною системою.

Література

1. Волинець Ю. Й., Воронкова В. Й., Довганюк Л. М. Критерії оцінювання контрольних навчальних нормативів з вимог 5–11 класів на уроках фізичної культури: Метод. рек.– Луцьк, 2001.– 38 с.
2. Волинець Ю. Й., Голос А. М. Критерії оцінювання контрольних навчальних нормативів і вимог учнів 1–4 класів на уроках фізичної культури: Метод. рек.– Луцьк, 2001.– 27 с.
3. Круцевич Т. Основні напрями вдосконалення програм фізичного виховання школярів // Теорія і методика фіз. виховання і спорту.– 2006.– № 4.– С. 20–27.
4. Лещишин Р. Р., Трач О. М. Фізична культура: Метод. рек. для тематичного оцінювання навч. досягнень учнів. 5–7 класи.– Т.: Мандрівець, 2000.– 24 с.
5. Лещишин Р. Р., Трач О. М. Фізична культура: Метод. рек. для тематичного оцінювання навч. досягнень учнів. 8–9 класи.– Т.: Мандрівець, 2000.– 20 с.
6. Лещишин Р. Р., Трач О. М. Фізична культура: Метод. рек. для тематичного оцінювання навчальних досягнень учнів. 10–11 класи.– Т.: Мандрівець, 2000.– 20 с.

Анотації

Висвітлено порівняльний аналіз орієнтовних комплексних тестів оцінювання фізичної підготовленості учнів за 12-бальною системою. Вказується, що орієнтовні комплексні тести вищі у програмі для загальноосвітніх навчальних закладів (1–11 класи) “Основи здоров'я і фізична культура” (Київ, 2001), ніж у програмі “Фізична культура” (Київ, 2004).

Ключові слова: *орієнтовні комплексні тести, фізична культура, програма, оцінювання, фізична підготовленість.*

Рассматривается сравнительный анализ ориентировочных комплексных тестов физической подготовленности учащихся по 12-бальной системе. Указывается, что ориентировочные комплексные тесты выше в программе для общеобразовательных учебных заведений (1–11 классы) “Основы здоровья и физическая культура” (Киев, 2001), чем в программе “Физическая культура” (Киев, 2004).

Ключевые слова: *ориентировочные комплексные тесты, физическая культура, программа, оценивание, физическая подготовленность.*

In the article the comparative analysis of approximate complex tests of physical preparedness of studying on the 12-ball system is considered. It is indicated, that approximate complex tests are higher in the program for general educational establishments 1–11 classes of “Basis of health and physical culture” (Kiev, 2001), than in the program “Physical culture” (Kiev, 2004).

Key words: *approximate complex tests, physical culture, program, evaluation, physical preparedness.*